

Editorial

Třetí číslo *Pedagogické orientace* přináší pět zajímavých studií, zprávu ze světové konference a tři recenze nových publikací. Těší nás, že můžeme prostřednictvím známých autorů nabídnout čtenářům kvalitní texty zabývající se významnými a inspirujícími tématy.

Empirická studie kolektivu autorů D. Dvořáka, K. Starého, P. Urbánka a M. Chvála z Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání Pedagogické fakulty Karlovy univerzity v Praze přináší etnografický pohled na současnou školu. Studie ukazuje specifické podmínky malé školy v blízkosti velkoměsta. Autoři analyzují silné stránky a rizika škol, která mohou bránit jejich dalšímu rozvoji. Případová studie je součástí rozsáhlejšího výzkumu, který se zaměřuje na výukové i organizační procesy ve školách. Angažovanost žáků ve výukové komunikaci a její vztah k učení jsou zkoumány ve studii autorů K. Šedové a R. Švaříčka z Ústavu pedagogických věd Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Studie přináší inspirativní teoreticky zakotvené a hluboce interpretované výsledky o souvislostech aktivity žáků při výuce. Autoři docházejí k závěru, že žáci jsou ochotni se ve vysoké míře účastnit na výuce receptivním způsobem. O aktivitě žáků rozhoduje především hodnota, kterou připisují dobrým známám a vzdělání obecně, nikoli jejich reálný prospěch. Produktivní aktivitu vykazuje pouze třetina zkoumaných žáků, na jejím základě však učitelé vyvozují závěry o úspěšnosti vyučování. Empirická studie V. Najvarové z Institutu výzkumu školního vzdělávání Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity pojednává o čtenářských strategiích žáků na konci primárního vzdělávání. Představuje poutavé odborné čtení především pro ty, kteří se zajímají o to, jak se děti učí a čtou a k jakému vzájemnému působení mezi učitelem a žakovým učením dochází. Podobně jako výsledky PIRLS však studie poukazuje na nepříznivé rysy vzdělávání a učení, které mohou ovlivnit úroveň vzdělání žáků, především jejich čtenářskou gramotnost.

Důležité téma volby vzdělávací a profesní dráhy v souvislosti s přechodem z nižšího do vyššího stupně sekundárního vzdělávání otevírá P. Hlad'o z Institutu celoživotního vzdělávání Mendlovy univerzity v Brně. Přináší přehled výsledků aktuálních výzkumů v ČR a zahraničí o aktérech spoluovlivňujících žakovu volbu vzdělávací dráhy a kariérovou orientaci. Zaměřuje se na výzkumy vlivu rodiny, vrstevníků, učitelů a poradenských pracovníků. Diskutuje téma autonomie žáka v tomto procesu rozhodování a strategie rodičů směřující

k ovlivnění žákových aspirací a rozhodování v závislosti na socio-ekonomickém statutu rodiny.

Na závěr se může leckterý čtenář nechat okouzlit ideou školy pro 21. století pedagoga Michaila Ščetinina, kterou popisuje L. Ries z Katedry pedagogiky primárního a alternativního vzdělávání Pedagogické fakulty Ostravské univerzity. Představena je především konkrétní škola v Rusku a její pedagogická koncepce, která je založena celostně, relativně silně nábožensky, esteticky, eticky a národnostně, s důrazem na práci pro všechny bytosti. Studie nabízí komplexní pohled na školu a ideály vzdělávání. Může oslovit především čtenáře zajímající se o dějiny pedagogiky, pedagogické směry, alternativní školy a inovace. Tato studie, podobně jako první studie v tomto čísle, vrací náš pohled opět ke škole jako základní institucionální jednotce vzdělávání ve společnosti.

Zprávu ze světové konference srovnávací pedagogiky v kontextu činnosti sekce srovnávací pedagogiky ČPdS přináší E. Walterová z Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. V první z recenzí J. Průcha pozitivně hodnotí knihu o pedagogickém výzkumu od P. Gavory, která navazuje na oblíbené a široce využívané první vydání knihy. V další recenzi M. Kubiátka vyzdvihuje teoretický i empirický přínos knihy J. Zounka a K. Šed'ové o informačních a komunikačních technologiích zahrnující výzkum jejich využití ve výuce na základních školách. Ve třetí recenzi představuje J. Maňák sborník z mezinárodní konference k tématu profesionalizace učitelů, který editovali T. Janík a P. Knecht.

Jako červená nit tímto číslem procházejí především pozitivní, ale i některé nepříznivé parametry vzdělávání – prostředí školy, školní práce, učení a rozhodování žáků. Zdá se však, že škola může využívat svých silných stránek základní institucionální jednotky edukace ke zlepšování výchovy a vzdělávání.

*Za redakci
Kateřina Vlčková*